

31. maj 2004

Rapport fra Kunstrådets udvalg vedr. det internationale kultursamarbejde

KUNST >

Kunstrådet

INDHOLD

1. Sammenfatning

2. Indledning

- 2.1 Kommissorium
- 2.2. Udvalgets arbejde

3. Kunstrådet

- 3.1 Generelt
- 3.2 Kunstrådet og dets internationale opgaver

4. Aktørerne

- 4.1 Kunststyrelsen
- 4.2 Repræsentationerne
- 4.3 CKU
- 4.4 Det Danske Kulturinstitut
- 4.5 Andre aktører ude
- 4.6 De øvrige kulturinstitutioner

5. Hidtidige erfaringer

- 5.1 DKs internationale kulturarbejde 1994-2004
- 5.2 Den faglige indsats – virkemidler
- 5.3 Erfaringer fra andre lande
- 5.4 Det nordiske samarbejde
- 5.5 Det multilaterale samarbejde
- 5.6 Udvalgets vurderinger

6. Mission og vision

- 6.1 Mission og vision for Kunstrådet
- 6.2 Mission og vision for Kulturministeriet og Udenrigsministeriets kulturarbejde
- 6.3 En samlende vision

7. Hovedprincipper for det fremtidige arbejde

- 7.1 De 9 principper
- 7.2 Networking som metode
- 7.3 Fokusering
 - 7.3.1 Geografisk fokus
 - 7.3.2 Faglige tyngdepunkter
 - 7.3.3 Udenrigspolitiske prioriteringer: Danmarksprofilering
 - 7.3.4 Faglig fokusering

8. anbefalinger og forslag

- 8.1 Generelt
- 8.2 Anbefalinger til Kunstrådet
- 8.3 Anbefalinger til Kunststyrelsen
- 8.4 Anbefalinger til KUM og UM

9. Slutbemærkninger

Bilag:

Bilag 1 Fagudvalgenes internationale opgaver, uddrag af handlingsplanerne

Bilag 2 Bevillinger til international kulturudveksling

Bilag 3 Sammensætningen af Samarbejdsforum

Bilag 4: De faglige centres virksomhed

Bilag 5: Hollands internationale kulturarbejde

Bilag 6: Sveriges internationale kulturarbejde

1. Sammenfatning

Udvalget har afholdt fem møder og lyttet til input fra Kunstrådets samarbejdspartnere blandt ministerier og institutioner – herunder indlæg fra Kunststyrelsens egne medarbejdere.

Tidsmæssigt og materialemæssigt har vi været nødsaget til at evaluere de hidtidige erfaringer uden alt for dybe historiske spadestik, – men tror alligevel at essensen er med i rapporten.

Vores anbefalinger i forhold til Kunstrådets løsning af dets internationale opgaver leveres i 3 niveauer:

- 1) en skitse til "mission og vision", afsnit 6
- 2) forslag til 9 hovedprincipper som grundlag for det praktiske arbejde, afsnit 7
- 3) en række yderligere anbefalinger, afsnit 8 og 9
og en afsluttende opfordring til fortsat strategiproces

ad 1.1) Mission og vision

Mission

Kunstrådets internationale arbejde skal inden for rådets virkeområde fremme udviklingen af kunsten i Danmark og dansk kunst i udlandet. Rådet skal fremme kendskabet til dansk kunst ude i verden, støtte danske kunstneres muligheder for at præsentere sig selv og deres værker i udlandet og støtte præsentationen af vigtig udenlandsk kunst i Danmark.

Vision

Som en vision for Kunstrådets internationale arbejde foreslår udvalget:

- *At styrke udviklingen og kvaliteten i dansk kunst gennem målrettede internationale udvekslingsprojekter med engagerede samarbejdspartner*
- *At skabe international interesse for dansk kunst for derigennem at give nye muligheder for danske kunstnere i udlandet og give dansk kunst indflydelse på den internationale kunstneriske dagsorden.*

Vi har desuden forsøgt os med en samlende vision for Kulturministeriets og Udenrigsministeriets internationale kulturarbejde, en vision som efter vor opfattelse er i overensstemmelse med missionen for dette tværministerielle samarbejde og samtidig er forenelig med vort forslag til vision for Kunstrådet:

- *At der i de dele af verden, som det danske kulturarbejde fokuserer på, er optimal interesse for dansk kunst og kultur og Danmark som kulturnation.*

ad 1.2.) Hovedprincipper for det internationale kulturarbejde

1. Kvalitet

Kunstnerisk kvalitet skal være udgangspunktet for valget af den kunst og de kunstnere, som skal præsenteres internationalt. Beslutningerne om, hvilke kunstnere og hvilke værker som skal indgå i de internationale aktiviteter, skal træffes af de kompetente faglige organer, inden for Kunstrådets virkefelt normalt rådet eller dets underudvalg.

2. Interesse udefra

Danske kulturprojekter i udlandet og støtte til udsendelse af kunstnere og produktioner bør forudsætte, at der er en relevant interesse og efterspørgsel i modtagerlandet. I ethvert projekt bør der være aktive og kompetente udenlandske partnere, der bør bidrage med ressourcer, enten som ydelser eller penge. Stimulering af efterspørgsel bliver dermed en af de helt centrale opgaver.

3. Fokusering:

Det er nødvendigt at koncentrere indsatsen om udvalgte geografiske fokusregioner. Vi har ikke råd til at være med overalt, og det er ikke alle geografiske områder, der er lige væsentlige i en kunst-sammenhæng. Dette vil kræve en tværgående prioritering af de midler, der er til rådighed for større projekter.

Samtidig er det vigtigt at fastholde de faglige tyngdepunkter, som vil være forskellige for hvert af de enkelte fagområder. Faglige tyngdepunkter er de geografiske områder, hvor det er mest relevant at præsentere en bestemt del af dansk kunst. Det er vigtigt, at de faglige institutioner i arbejdet med de faglige tyngdepunkter kan støtte sig til danske kulturmedarbejdere lokalt.

4. Gensidighed

Gensidighed i kulturudvekslingen er vigtig for at få dansk kunst ud i verden de rigtige steder - og kan være med til at udvikle det danske kunstliv. Udgangspunktet skal være faglighed og kvalitet. Større samlede præsentationer af dansk kultur på tværs af kunstarterne bør kun ske, når der er stærke argumenter for det.

5. Netværksorganisering

I Danmark findes størstedelen af ressourcerne og kompetencerne til kultursamarbejde med udlandet i de mange kulturinstitutioner og kunststøtteorganer, og ikke som i visse andre lande i et centralt organ (som f.eks. Goetheinstitutet og Svenska Institutet). Dette kan være et problem, men udvalget opfatter det som en styrke. Styrken ligger i det meget store potentiale af netværk mellem mange kulturinstitutioner med høj faglig kompetence og egne internationale kontakter, og i den smidighed og improvisationsevne, som et sådant netværk har, hvis man sikrer den nødvendige koordinering og prioritering inden for rammerne af en fælles vision og strategi. Udvalget anbefaler derfor, at man i stedet for at opbygge nye centraliserede institutioner og organer styrker kunstens og kulturlivets internationale faglige

netværk, skaber mødesteder og platforme for dialog - og sikrer den nødvendige koordinering.

6. Flexibilitet

Det fremgår af princip 2, at kulturudvekslingen skal bygge på en kvalificeret interesse fra udlandet. Dette kræver, at der er fleksibilitet i planlægningen og i støtte-systemet. Der skal være mulighed for løbende at kunne håndtere kvalificerede invitationer udefra, som nogle gange opstår med kort varsel. Det er vigtigt af ansøgere fra ind- og udland kan få en hurtig og smidig behandling. Man bør forsat arbejde med handlingsplaner, men de skal kunne give rum til en fleksibel arbejdsform.

7. Enkelthed

Kunstrådet bør sikre at ansøgere fra både ind- og udland har nem adgang til oplysninger om diverse støtteordninger og kan få en hurtig og smidig behandling. Det betyder at ansøgningsprocedurerne skal være synlige og enkle at gå til. Der bør være information derom på hovedsprogene. Det er i det hele taget vigtigt at forenkle de administrative procedurer og klargøre beslutningsprocesserne.

8. Markedsføring:

Markedsføring af kulturarbejdet i udlandet skal opprioriteres. Dette gælder både markedsføringen ude og hjemme. Et dansk kulturprojekt i udlandet bør som hovedregel være baseret på forventning om relevant interesse på modtagerstedet, men dette er ikke i sig selv nok til at sikre, at man når den opmærksomhed og det publikum, som man med rimelighed kan stille krav om. Dette kræver en professionel markedsføringsindsats, baseret på et godt kendskab til vilkårene det pågældende sted. Kunstrådet bør stille den forventning til tilskudsmodtagerne, at de ved egen eller andres hjælp tager stilling til det markedsføringsmæssige behov og sikrer en maksimal synlighed i modtagerlandet. Det er tilsvarende nødvendigt at sikre, at og så den hjemlige offentlighed bliver fyldestgørende informeret om internationale satsninger.

9. Opfølgning

Det er vigtigt, at der følges op på de kulturprojekter, som gennemføres i udlandet. Etablerede kontakter skal vedligeholdes, nyvakt interesse skal imødekommes. Det er nødvendigt med bedre og mere systematiske evalueringer af de enkelte kulturprojekter.

ad 1.3) anbefalinger til Kunstrådet:

Udvalget anbefaler, at vort forslag til vision og hovedprincipper lægges til grund for det danske internationale kultursamarbejde, både for den del af arbejdet som Kunstrådet har ansvaret for og for det arbejde, som varetages andre steder.

Der er af historiske og faglige grunde mange organisatoriske spillere i arbejdet med profileringen af dansk kunst og kultur i udlandet. Kunstrådet har i kraft af dets formål og dets ressourcer en helt central placering i det internationale arbejde med de kunstarter, som hører under rådets virkeområde. Rådet bør løse denne opgave

med behørig hensyntagen til og respekt for de enkelte institutioner og de respektive kunstners faglige og organisatoriske særpræg og arbejde på at samle de mange spillere i en fælles langsigtet strategi.

Kunstrådet bør udnytte mulighederne for at skabe større effekt og bedre ressourcemæssig udnyttelse i den samlede internationale kulturformidling ved bl.a. at samspille med de aktiviteter, der finansieres af den internationale bevilling under Kulturministeriet og Udenrigsministeriet.

Kunstrådet bør medvirke til at gøre danske kunstnere mere åbne for internationale kontakter ved at støtte deres muligheder for at præsentere sig selv og deres værker i udlandet og således indgå i internationale netværk.

Tilstedeværelse på de vigtige internationale mødesteder og faglige tyngdepunkter bør have høj prioritet i rådets arbejde. Det er her, faglige netværk skabes og udbygges. Fravær vil kunne opfattes som et signal om, at dansk kunst ikke har noget at byde på. *Hvilke mødesteder, der er de vigtige, må bero på en faglig prioritering fra de enkelte kunstdiscipliner.*

Kunstrådet bør for en stor del prioritere aktiviteter, der på længere sigt sikrer at de danske kunstnere kan klare sig selv i udlandet. Udvalget foreslår, at støtten til dansk kunst i udlandet tilpasses i retning af flere studieophold og arbejdsophold i udlandet, residences og workshops i udlandet, dækning af udgifter til institutioners og kunstners kontaktskabende arbejde i udlandet i almindelighed samt assistance til kunstnere i forhold til det udenlandske marked. Besøgsprogrammer, hvor vigtige udenlandske kunstnere, kunstformidlere og kulturoperatører inviteres til at møde dansk kunst på hjemmebane, er ligeledes vigtige og skal opprioriteres.

Kunstrådet bør for en given periode prioritere et mindre antal kunstnere og ensembler, med formodet stort internationalt potentiale, som man gør en særlig indsats for at skabe international opmærksomhed om. Dette skal ikke forhindre, at man samtidig også (måske med mindre beløb) mere bredt kan støtte andre danske kunstners internationale aktiviteter.

ad 1.4 anbefalinger til Kunststyrelsen

Kunststyrelsen skal videreføre det koordinerende arbejde, som IKS tidligere havde ansvaret for, og som er beskrevet i samarbejdsaftalen mellem Kulturministeriet og Udenrigsministeriet. Denne opgave bør forankres hos en internationale enhed bestående af nogle medarbejdere, centralt placeret i styrelsen, som har kompetence, samarbejdsevner og gennemslagskraft til i et tæt samarbejde med styrelsens faglige medarbejdere og ledelse at varetage de koordinerende opgaver, som er nærmere beskrevet i rapporten.

Det foreslås yderligere:

- At Kunststyrelsen videreudvikler de faglige kompetencer og erfaringer, som medarbejderne inden for de enkelte kunstarter har bibragt den nye organisation. Det er ligeledes vigtigt, at de enkelte medarbejdere til stadighed får mulighed for at opdatere og udvikle deres kendskab til det kunstområde, som netop er deres formidlingsmæssige speciale i forhold til udlandet.
- At det i forhold til henvendelser fra udlandet bør fremgå klart og tydeligt, hvem der i Kunststyrelsen er de internationale kontakt- og ressourcepersoner for de enkelte kunstområder.

Kunststyrelsen bør undersøge, hvorvidt og i givet fald hvordan de danske lektorer i udlandet kan spille en aktiv rolle i forhold til profileringen af de fire kunstarter rundt omkring i verden.

1.5. Anbefalinger til Kulturministeriet og Udenrigsministeriet:

Større samlede præsentationer af dansk kultur på tværs af kunstarterne bør kunne ske, når der er stærke argumenter for det. Det gælder især

- Når man kan udnytte en særlig opmærksomhed over for Danmark og dansk kultur, f.eks. i forbindelse med større begivenheder i udlandet
- Når der kommer attraktive invitationer til bredere kulturpræsentationer
- Når der er et særligt behov for Danmarks-profilering

De to ministeriers styregruppe bør påtage sig at arrangere kurser i kulturmanagement for alle de offentlige partnere i det internationale kulturarbejde. Internationalt kulturarbejde kræver nemlig – foruden behørig kulturfaglig indsigt – kendskab til så forskellige arbejdsmæssige discipliner som formidling, fundraising, sponsoring, praktik og logistik, public relation og markedsføring, jura i form af visa/toldforhold etc.

Styregruppen bør endvidere sikre større koordinering mellem de mange forskellige samarbejdspartnere, og at der til stadighed sikres større kontakt og et tættere samarbejde mellem repræsentationerne ude og kulturinstitutionerne hjemme.

For at sikre et fælles udgangspunkt for dette samarbejde og et mødested for dialog, foreslår udvalget at alle partnere i det internationale kulturarbejde hvert år indbydes til et 3-dages møde under titlen "Det internationale kulturmøde", hvor også centrale talere fra udlandet vil kunne indbydes som foredragsholdere og paneldeltagere. Her gennemgås aktuelle tendenser på de udenlandske kunstscener og visioner og praktikken for det danske kulturarbejde i udlandet diskuteres.

Der er uden for Kunstrådets virkefelt nogle kulturområder, som er meget vigtige i det internationale kultursamarbejde. Det drejer sig om design, arkitektur, kunsthåndværk og film samt kulturarven. Det bør sikres, at der på disse kulturområder fortsat er institutioner, der kan varetage det faglige netværks- og informationsarbejde over for udlandet, og som har ressourcer til at bidrage til det internationale

kulturarbejde og indgå i den løbende koordinering på linje med de områder, der hører under Kunstrådet.

Kulturministeriet og Udenrigsministeriet bør sikre at de faglige medarbejdere gives mulighed for i perioder at komme ud på repræsentationerne i udlandet for at udbygge deres kendskab til udlandsarbejdet og udbygge deres faglige kontakter og netværk.

Ministerierne bør til stadighed afveje, om de eksisterende ressourcer ude reflekterer de geografiske indsatsområder, hvor dansk kultur er tilstede eller ønsker at arbejde på en større tilstedeværelse. Udvalget opfordrer Kulturministeriet til en præcisering af Kulturinstituttets områder og opgaver.

På baggrund af behovet for klar arbejdsfordeling mellem de mange partnere på det internationale kulturområde, opfordrer udvalget Udenrigsministeriet og Kulturministeriet til at sikre, at der udfærdiges klare arbejdsbeskrivelser og arbejdsfordelinger for kulturmedarbejdere i udlandet, jvf. den hollandske model. Sådanne arbejdsbeskrivelser vil være afgørende for at samarbejdet med de hjemlige institutioner optimeres.

Inden for det foreslåede hovedfokusområde er der behov for en nærmere prioritering af, hvor indsatsen fra kulturmedarbejderne ude bør koncentrerer. Det bør derfor være muligt for udedarbejderne at dække et geografisk område, der ikke nødvendigvis er begrænset til det land, de er placeret i. Profileringen af dansk kultur er en af de bedste veje til profileringen af Danmark som nation. I den udstrækning ministerierne ønsker at profilere vort land gennem kulturen, anbefaler udvalget at man tager udgangspunkt i de principper for det internationale kulturarbejde, som vi her har præsenteret. Det er vigtigt, at der er et koordinerende organ for den generelle Danmarks profilering (PRODAN). Der bør kunne bygges videre på de to ministeriers samarbejde med projekter som *www.billedetafdanmark.dk* og branding-samarbejdet med bl.a. Turistrådet.

Slutbemærkning:

Når dansk kunst præsenteres i udlandet, står den overfor konkurrenceparametre som høj kunstnerisk kvalitet, kreativitet, originalitet, den gode historie, kunstnerisk og markedsføringsmæssig professionalisme, personlige kontaktnet - og hvor mange penge projektet har med hjemmefra. På verdens væsentligste kunstscener er konkurrencen hård og hele verden vil gerne være med. Udvalget har fundet det interessant at observere, hvordan kunstens stadige bevægelighed og konkurrencesituationen resulterer i en løbende opdatering af andre landes internationale kulturstrategier. Både visioner, virkemidler og organisationsstrukturer ændrer karakter undervejs – ganske som vi har set i Danmark de sidste par år. Derfor foreslår udvalget, at Kunstrådets internationale strategi og handlingsplan til stadighed overvejes og justeres – og at vore ovenstående anbefalinger kun betragtes som et sæt arbejdsregler, der er til stadig evaluering. Der vil skulle arbejdes med flere af vore generelle anbefalinger i form af konkrete praktiske læsningsforslag, hvortil både

udvalgs- og rådsmedlemmer, Styregruppen, Kunststyrelsens medarbejdere og kulturmedarbejdere i udenrigstjenesten bør inddrages i en fortsat proces.

Udvalget anbefaler, at der årligt udarbejdes en beretning for det internationale kulturarbejde, der bl.a. belyser hvorledes rapportens hovedprincipper og anbefalinger er blevet konkretiseret. Denne beretning bør udarbejdes af Kunststyrelsen og sendes til Kunstrådet og til Kulturministeriet og Udenrigsministeriet.

Bertel Krarup
Uffe Andreassen
Irene Krarup

2. Indledning

2.1 Kommissorium

Kunstrådet har nedsat et udvalg med følgende kommissorium:

Udvalget skal vurdere de hidtidige erfaringer med det internationale kultursamarbejde og på den baggrund komme med forslag til, hvordan Kunstrådet bedst kan løse dets internationale opgaver. Da rådets internationale opgave skal løses i et samarbejde med de danske repræsentationer i udlandet, danske kulturinstitutioner, udenlandske samarbejdspartnere og Kunststyrelsen, skal udvalget komme med forslag til, hvordan dette samarbejde kan optimeres.

Udvalgets arbejde skal afsluttes med en rapport, der afgives til Kunstrådet senest 1. juni 2004.

Udvalget blev sammensat således:

Rektor Bertel Krarup, Kunstrådet (formand)
Ambassaderåd Uffe Andreassen, Ambassaden i Berlin
Vicekonsul Irene Krarup, Generalkonsulatet i New York
Poul Bache, Kunststyrelsen (sekretær)

2.2 Udvalgets arbejde

Udvalget har holdt 5 møder. Udvalget har i forbindelse med møderne haft drøftelse med følgende gæster: medarbejdere fra Kunststyrelsen med internationale opgaver: Fra Billedkunstcentret: Sanne Kofoed Olsen, Cathrine Lefebvre
Fra Litteraturcentret: Marianne Kruckow og Klavs Nordstrand
Fra Musikcentret: Mads Westfall og Bodil Høegh
Fra Teatercentret: Ane Alsløv

Kulturministeriets og Udenrigsministeriets styregruppe: Jakob Lind og Erik Farsøe Madsen.

Møde med medlemmer af Samarbejdsforum for International kulturudveksling (deltagere: Birgitte Jahn, Danish Crafts, Finn Andersen, Det Danske Kulturinstitut, , Malene Mærsk Lippmann, Dansk Arkitektur Center, Leif Lønsman, Danmarks Radio, Ulla Hovgaard Ramlau, Dansk Design Center, Jakob Lind, Kulturministeriet, Erik Farsøe Madsen, Udenrigsministeriet)

Møde med formændene for Kunstrådets fagudvalg og for udvalget vedr. dansk kunst i udlandet.

Udvalgets formand har haft et møde med Kulturministeren.

Det er en del af udvalgets kommissorium at komme med forslag til, hvordan Kunstrådets samarbejde med de danske repræsentationer i udlandet, danske kulturinstitutioner, udenlandske samarbejdspartnere og Kunststyrelsen kan optimeres. For at kunne løse denne del af opgaven har udvalget fundet det nødvendigt ikke alene at forholde sig til Kunstrådets andel af dette samarbejde, men også at komme med forslag, der vedrører de rammer for samarbejdet, som fastlægges af Kulturministeriet og Udenrigsministeriet.

Udvalget har tilstræbt at forenkle det danske internationale kulturarbejde, om end kun i et omfang, som ikke forudsætter en ændring af loven om Kunstrådet.

Udvalget har i øvrigt ikke opfattet det som sit kommissorium at forholde sig til størrelsen af de offentlige bevillinger, der i Danmark afsættes til kulturudveksling med udlandet.

3. Kunstrådet og dets opgaver

3.1 Kunstrådet generelt

Kunstrådet har ifølge Kunstrådslovens §1 til formål:

”at fremme udviklingen af kunsten i Danmark og dansk kunst i udlandet.”

Støtte til dansk kunst i udlandet er således en del af rådets opgaver. Det fremgår af lovbemærkningerne, at man ved at støtte danske kunstneres muligheder for at præsentere sig selv og deres værker i udlandet styrker kunstneres muligheder for at leve af deres kunst, og man fremmer samtidig kendskabet til dansk kunst ude i verden. Endvidere fremgår det af lovbemærkningerne, at støtte til præsentationen af vigtig udenlandsk kunst i Danmark også er en del af støtten til kunsten i Danmark og dermed også en opgave for Kunstrådet.

Kunstrådets virkeområde er billedkunst, litteratur, musik og teater samt andre dermed beslægtede kunstarter, der ikke støttes efter anden lovgivning. Dette betyder konkret, at Kunstrådet ikke støtter film, arkitektur, design og kunsthåndværk.

Kunststyrelsen er sekretariat for Kunstrådet og skal bistå rådet med opfyldelsen af det formål, herunder forpligtelsen til at støtte dansk kunst i udlandet og præsentationen af vigtig udenlandsk kunst i Danmark. Kunstrådets handlingsplan danner

rammen for rådets og styrelsens arbejde med disse opgaver. Rådet har i forbindelse med handlingsplanen nedsat et underudvalg, der skal se nærmere på rådets internationale opgaver med henblik på udmøntningen af handlingsplanen på dette område.

3.2. Kunstrådets internationale opgaver

Nedsættelsen af udvalget har baggrund i Kunstrådets handlingsplan. I Kunstrådets handlingsplan står der om rådets internationale opgaver:

Kunstrådet råder over en bevilling til internationalt arbejde. Denne bevilling er ikke på forhånd opdelt på kunstarter. Bevillingen skal anvendes til præsentation af danske kunstnere i udlandet eller udenlandske kunstnere i Danmark samt til udgifter i forbindelse med særlige kulturfremskud, deltagelse i biennaler, udstillinger og messer, som indebærer aktiviteter iværksat af Kunststyrelsen. En væsentlig del af disse midler har hidtil været administreret af informationscentrene (CDB, DLC og MIC), som nu bliver en del af Kunststyrelsen. Centrene har givet tilskud til international udveksling af kunstnere samt varetaget opbygning og vedligeholdelse af internationale netværk og forberedelse af og deltagelse i internationale kunstmesser, -konferencer og -udstillinger. Disse to opgaver videreføres i den ny struktur.

Rådets internationale arbejde kan således opdeles i en fondsdelt, hvor rådet eller dets udvalg uddeler tilskud og udpeger kunstnere, der skal deltage i internationale sammenhænge, og en operatørdelt, hvor Kunststyrelsen inden for de rammer som rådene og dets udvalg udstikker, står for indsatsen med kulturudveksling.

På scenekunstrådet har der ikke eksisteret et selvstændigt informationscenter, svarende til CDB, MIC og DLC. Fondsopgaven har været løst af Teaterrådet, men der ligger en selvstændig opgave i at opbygge et fundament for operatøropgaven på dette område.

Arbejdet med international formidling af dansk kunst har været præget af et stort antal aktører og hyppige ændringer i organiseringen af samarbejdet. Det er nødvendigt med en mere enkel og gennemskuelig strategi for dette arbejde.

Initiativer og aktiviteter:

- Kunstrådet har nedsat et udvalg, der skal vurdere de hidtidige erfaringer med det internationale kultursamarbejde og på den baggrund komme med forslag til, hvordan Kunstrådet bedst kan løse dets internationale opgaver. Da rådets internationale opgaver skal løses i et samarbejde med de danske repræsentationer i udlandet, danske kulturinstitutioner, udenlandske samarbejdspartnere og Kunststyrelsen, skal udvalget komme med forslag til, hvordan dette samarbejde kan optimeres. Udvalget skal aflevere en redegørelse senest 1. juni 2004. På grundlag af denne vurdering vil rådet i samarbejde med Udenrigsministeriet fastlægge retningslinierne for det fremtidige arbejde med de internationale opgaver.
- Kunstrådet har vedtaget, at fordelingen på fagområder af bevillingen til International kulturudveksling i 2004 følger den hidtidige fordeling.

- *Kunstrådet har besluttet at forlænge lejemålet for DCA Gallery i New York efter 1. juli 2004. Rådet vil drøfte det nærmere grundlag for stedets videre drift.*
- *Rådet vil styrke præsentationen af dansk kunst i et internationalt perspektiv og præsentationen af vigtig international kunst i Danmark.*
- *Rådet vil styrke samarbejdet mellem danske og udenlandske kunstnere, også om konkrete projekter.*

Hvert fagudvalg har desuden formuleret handlingsplaner for deres respektive områder. De dele af de faglige handlingsplaner, som vedrører de internationale opgaver, er gengivet i *bilag 1*.

Der er på finansloven afsat en bevilling til International Kulturudveksling, som anvendes efter retningslinier fastsat af Kunstrådet. Der er i 2004 i alt 15,5 mio. til rådighed. Herudover anvender rådet en del af de almindelige kunststøttebevillinger til internationale formål. Der er nærmere redegjort for økonomien i *bilag 2*.

4. Aktørerne

Kulturministeriet og Udenrigsministeriet har det overordnede ansvar for det statslige engagement i det danske kultursamarbejde med udlandet.

Inden for de politiske og ressourcemæssige rammer som de to ministerier udstikker, er der 5 hovedaktører der på det generelle plan står for den statslige indsats i det internationale kultursamarbejde:

- Kunstrådet
- Kunststyrelsen
- De danske repræsentationer i udlandet
- Center for Kulturelt samarbejde med Udviklingslandene (CKU)
- Det Danske Kulturinstitut

Dertil kommer en række faglige institutioner, der uden for Kunstrådets område varetager andre kulturområder, som er vigtige i det internationale kultursamarbejde. Det drejer sig om arkitektur, design, kunsthåndværk og film samt kulturarven:

- Dansk Arkitekturcenter
- Danish Crafts.dk
- Dansk Design Center
- Det danske Filminstitut

Inden for musikken har desuden en række genreorganisationer (SNYK, ROSA, Jazzforbundet, Folkemusikkens Fælles Sekretariat, Verdensmusikken) ligeledes stor betydning for det internationale kulturarbejde – og hertil kommer en række andre kulturinstitutioner (bl.a. de store nationale institutioner og de kunstneriske uddannelsesinstitutioner), der inden for deres respektive fagområder er vigtige deltagere.

4.1 Kunststyrelsen som operatør for Kulturministeriet og Udenrigsministeriet

Kulturministeriet og Udenrigsministeriet indgik i 2000 en samarbejdsaftale om det internationale kultursamarbejde. I forbindelse med aftalen oprettede de to ministerier Internationalt Kultursekretariat (IKS), der fik ansvaret for den praktiske gennemførelse af en væsentlig del af samarbejdet. IKS er fra 1. juli 2003 blevet en del af Kunststyrelsen, og samarbejdsaftalen er blevet ændret, sådan at styrelsen har overtaget de opgaver, som IKS hidtil har stået for.

Iflg. samarbejdsaftalen skal Kunststyrelsen

- 1) bidrage til at formulere langsigtede strategier for det internationale kultursamarbejde,
- 2) planlægge og iværksætte flerårige handlingsplaner for det internationale kultursamarbejde,
- 3) iværksætte egne internationale udvekslingsprojekter og
- 4) arbejde tæt sammen med de øvrige aktører inden for det internationale kultursamarbejde.

Styrelsen skal endvidere være de to ministeriers operatør i internationale kulturanliggender.

Der er til disse formål afsat en bevilling på finansloven (Kulturministeriets og udenrigsministeriets kulturudveksling). I 2004 er der 8,0 mio. til rådighed. Der er nærmere redegjort for bevillingen i bilag 2.

Kunststyrelsen refererer i denne sammenhæng til en styregruppe, nedsat af de to ministerier. Styregruppen godkender Kunststyrelsens handlingsplan for det internationale kultursamarbejde, og styregruppen fører tilsyn med styrelsens løsning af de opgaver, der fremgår af aftalen. Kunststyrelsen er sekretariat for styregruppen, der består af repræsentanter for de to ministerier, og styrelsens direktør deltager i møderne.

Iflg. samarbejdsaftalen skal Kunststyrelsen etablere et samarbejdsforum, der skal styrke udveksling af information og erfaringer, koordinering og gensidig inspiration for det internationale kultursamarbejde. Dette forum, som har afløst det hidtidige Internationalt Kulturråd, består af repræsentanter for de vigtigste kulturinstitutioner og andre aktører i kulturudvekslingen med udlandet. Sammensætning af samarbejdet fremgår af bilag 3.

Kunststyrelsen er endvidere sekretariat for Kunstrådet og skal bistå rådet med opfyldelsen af de formål, der er fastlagt i kunstrådsloven, herunder forpligtelsen til at støtte dansk kunst i udlandet og præsentationen af vigtig udenlandsk kunst i Danmark. Kunstrådets handlingsplan danner rammen for rådets og styrelsens arbejde med disse opgaver.

Styrelsen skal således udføre internationale opgaver for to opdragsgivere – Kunstrådet og Kulturministeriet/Udenrigsministeriet. De to opdragsgivere har hver deres handlingsplan, men har delvist sammenfaldende formål og opgaver.

Internationalt Kultursekretariat, Center for Dansk Billedkunst, Dansk Litteraturcenter og Musikinformationscenteret er pr. 1.juli 2003 blevet integreret i Kunststyrelsen. Styrelsen har dermed overtaget de internationale opgaver, som hidtil har været udført af disse institutioner. Udvalget lægger stor vægt på, at den faglige kompetence medarbejdere fra disse centre har bibragt Kunststyrelsen, bibeholdes og videreudvikles.

4.2. De danske repræsentationer i udlandet

Danske repræsentationer i udlandet har til opgave at varetage danske interesser på primært de politiske, bistandsmæssige, eksportmæssige (herunder kultureksportmæssige) og konsulære felter samt områder som information og kultur. Denne sidstnævnte opgave har i udenrigstjenesten sit formål i sig selv, dvs. at sikre kvalitativ styrkelse af dansk kultur. Herudover tjener opgaven til at profilere Danmark i udlandet. Udenlandske undersøgelser har vist, at kulturen er det, der har størst betydning for et lands profil uden for landets grænser.

Der er i udenrigstjenester verden over på de seneste år opstået en stigende interesse for "cultural diplomacy" og "public diplomacy", der relaterer sig til repræsentationernes hhv. kulturelle og informative forpligtelser.

I Udenrigsministeriet er ansat 4 udstationerede kultur- og presseråder (Berlin, London, Paris og Washington). Derudover findes lokalansatte attachéer på heltid ved repræsentationer i en række centrale hovedstæder og storbyer, hvortil kommer repræsentationer med både udsendte og lokalansatte medarbejdere, der beskæftiger sig med kulturområdet på deltid. Alt i alt kan antal årsværk af personer i Udenrigsministeriets udetjeneste beskæftiget med kultur og information sættes til omkring 24, et antal, der på lokalansættelsesområdet i de senere år har været i stadig stigning. Hertil kommer et antal faglige medarbejdere på disse områder, beskæftiget i Udenrigsministeriet i København.

De danske repræsentationer fungerer som decentrale enheder i det danske kulturudvekslings-netværk og styres i væsentlig omfang af repræsentationerne selv. Aktiviteterne tager dog ofte udgangspunkt i forslag eller tilbud fra Kunststyrelsens internationale enhed og forskellige centre samt danske kulturinstitutioner og enkelte kunstnere. Hertil kommer henvendelser fra det pågældende opholdslands kulturliv, den nordiske kreds, EU-kredsen etc.

Kunststyrelsen fordeler som en del af samarbejdsaftalen mellem Kulturministeriet og Udenrigsministeriet et rådighedsbeløb til repræsentationerne til løsning af kultur- og informationsopgaver i udlandet på omkring 2,0 mio. kr. årligt.

4.3. Center for Kultursamarbejde med Udviklingslandene CKU

CKU er en institution under Udenrigsministeriet, som skal styrke Danmarks kulturelle samarbejde med udviklingslandene og den kulturelle dimension i bistandsarbejdet.

Centrets aktiviteter er navnlig koncentreret om følgende:

- at præsentere udviklingslandenes kultur for den danske befolkning i et samarbejde med danske kulturelle institutioner, organisationer, foreninger og kulturgrupper og med tilsvarende kulturelle institutioner og grupper i udviklingslandene
- at være et center for informationsvirksomhed og rådgivning vedrørende kultursamarbejde med udviklingslandene over for kultur- og oplysningssektoren i Danmark - og i denne forbindelse oprette og vedligeholde kulturdata-baser og andre relevante arkiver
- at varetage forberedelse og afvikling af større kulturfestivaler i Danmark for den tredje verdens kultur
- at behandle ansøgninger om støtte til kulturelt samarbejde med udviklingslandene og fordele støtte til aktiviteter, som gennemføres af andre organisationer og kulturinstanser i Danmark
- at støtte præsentation af dansk kultur i udviklingslandene samt i relevante sammenhænge, der har relation til centrets øvrige virksomhed, at formidle dansk støtte til kapacitetsopbygning i kultursektoren i udviklingslandene.

Centret udarbejder hvert år et oplæg til en rullende handlingsplan, som fastlægger målsætninger og prioriteringer for centrets aktiviteter i en periode dækkende de følgende tre år. CKU modtager til dette et statstilskud, der i 2004 var på 14 mio. kr.

4.4. Det danske Kulturinstitut

Det Danske Kulturinstitut er en selvejende institution, oprettet i 1940 med det formål at virke for oplysning og udveksling mellem Danmark og udlandet inden for hele det samfundskulturelle område. Instituttets drift finansieres ved tilskud fra Kulturministeriet, mens aktiviteterne finansieres ved tilskud og indtægter fra mange sider.

Det Danske Kulturinstitut formidler kontakter og information mellem Danmark og udlandet. Kulturinstituttet er initiativtager eller yder assistance til kulturelle og mellemfolkelige projekter, såsom udstillinger, koncertturnéer, konferencer, foredrag, danskundervisning, udvekslinger, studierejser og seminarer.

Hertil kommer oplysnings- og referencearbejde, som foregår såvel fra Hovedkontoret i København som fra kulturinstitutterne i udlandet. Det Danske Kulturinstitut udgiver tillige en række bøger og publikationer om Danmark på hovedsprogene.

Kulturinstituttet driver danske kulturinstitutter følgende steder: Bruxelles, Tallinn, Riga, Vilnius, Poznan, Edinburgh, Skt. Petersborg, Bonn og Kecskemet (Ungarn).

Ifølge instituttets handlingsplan har Det Danske Kulturinstitut følgende ambition:

Det danske Kulturinstitut skal medvirke til at udvikle og inspirere det danske kulturliv ved at iværksætte aktiviteter, hvorigennem danske og udenlandske kunstnere og kulturfolk mødes. Præsentation af dansk kunst, kultur og samfund over for et udenlandsk publikum, samarbejdet med udenlandske institutioner og enkeltpersoner og den generelle inspiration fra udlandet har historisk været og er fortsat en af de væsentligste kilder til videre udvikling af det danske kulturliv.

Det Danske Kulturinstitut lægger hovedvægten på samarbejdet mellem danske og udenlandske kunstnere til gavn for fortsat kulturel udvikling og en dybere forståelse for fremmede kulturer og samfundsforhold. Lokal tilstedeværelse i de områder, hvor kulturudvekslingen finder sted, er et vigtigt særkende for Instituttets arbejdsform. Lokalkendskabet, nærheden og den personlige kontakt til samarbejdspartnere i udlandet, kombineret med hovedkontorets tætte forbindelser til danske institutioner og enkeltpersoner, er et unikt redskab til gennemførelsen af arbejdsopgaverne.

4.5. Andre aktører ude.

Der er ca. 35 danske lektorer i udlandet, som underviser i dansk sprog og kultur ved udenlandske universiteter med støtte fra den såkaldte lektoratordning. Lektoratordningen hører under Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling, og styres gennem lektoratsudvalget. Kunststyrelsen og Udenrigsministeriet er repræsenteret i lektoratsudvalget.

Der er danske institutter i Rom, Athen og Damaskus. Instituttet i Rom hører under Kulturministeriet, men de to øvrige institutter hører under Ministeriet for Videnskab, Teknologi og Udvikling. Forskere og kunstnere kan få ophold på institutterne, der fungerer som base for forskning og kunstnerisk aktivitet med relation til de pågældende steder. Arkæologien har spillet en fremtrædende rolle i institutternes arbejde. Institutterne har i nogen udstrækning også formidlet dansk kunst og kultur.

4.6. De øvrige kulturinstitutioner

Kunstrådets virkeområde er billedkunst, litteratur, musik og teater. På disse områder skal rådet støtte kunsten i et internationalt perspektiv og rådet kan være med til at spille en koordinerende rolle. Der er uden for Kunstrådets område nogle kulturområder, som er meget vigtige i det internationale kultursamarbejde. Det drejer sig om design, arkitektur, kunsthåndværk og film samt kulturarven.

5. De hidtidige erfaringer

5.1 Danmarks internationale kultursamarbejde 1994-2004

Kulturministeriet har arbejdet med internationale kulturhandlingsplaner siden 1994.

I begyndelsen blev der arbejdet med årligt reviderede planer, der blev udarbejdet og koordineret af Kulturministeriets internationale sekretariatet, placeret i departementets 6. kontor. Hvert år blev der valgt et geografisk indsatsområde og en række kulturfaglige temaer på grundlag af forslag, der blev indkaldt ved en årlig

høringsrunde. Der blev etableret et Internationalt Kulturforum, der var reference-gruppe for ministeriet vedr. planen, og som blev samlet en gang om året.

I 1997 indgik Kulturministeriet en aftale med Det Danske Kulturinstitut om, at Kulturinstituttet blev ministeriets operatør for det internationale kulturarbejde. Kulturinstituttet overtog dermed arbejdet med handlingsplanen.

I 1999 igangsatte Kulturministeriet en evaluering af ministeriets internationale samarbejde. Evalueringen blev foretaget af konsulentfirmaet Nellemann, og resultaterne blev fremlagt i en rapport (den såkaldte Nellemann-rapport) i august 1999.

På grundlag af evalueringen besluttede Kulturministeriet at ændre organiseringen af det internationale arbejde. Der blev indgået en samarbejdsaftale mellem Kulturministeriet og Udenrigsministeriet om den internationale kulturudveksling, og der blev oprettet et nyt Internationalt Kultursekretariat (IKS) under Kulturministeriet, men med reference til en styregruppe nedsat af de to ministerier i henhold til samarbejdsaftalen og med finansiering fra begge ministerier. IKS fik overdraget rollen som de to ministeriers operatør vedr. internationalt kultursamarbejde. Samtidig blev der oprettet et Internationalt Kulturråd, der var rådgivende overfor IKS og de to ministerier. IKS blev etableret i sommeren 2000 og var driftsklart fra 1. januar 2001.

I efteråret 2002 blev der indgået en politisk aftale mellem Folketingets partier om en ny struktur for kunststøtten. Aftalen blev udmøntet i Lov om Kunstrådet, der blev vedtaget i Folketinget i marts 2003. Loven indebar, at der blev oprettet et Kunstråd, der fik som en væsentlig opgave at støtte dansk kunst i udlandet, og at der blev oprettet en kunststyrelse ved sammenlægning af en række institutioner, herunder IKS, DLC, MIC og CDB. Kunststyrelsen, der blev oprettet fra 1.7. 2003, overtog IKS' opgaver, ligesom Kunststyrelsen sammen med Kunstrådet overtog de internationale opgaver, der havde været varetaget af DLC, CDB og MIC, og samarbejdsaftalen mellem Kulturministeriet og Udenrigsministeriet blev ændret tilsvarende.

Kulturhandlingsplanen har siden 1997 omfattet følgende geografiske hovedindsatsområder:

1997: Australien: "Denmark Meets Australia"

1998: Østersøen: "Østersøen rundt"

1999: New York: "The Danish Wave"

2000: Bykultur: "Europas byer" (Hamborg, Bergen, Reykjavik, Helsinki, Edinburgh, Bologna).

2001: Baltikum, Storbritannien, Tyskland

2002: Mellemøsten.

2003 Frankrig

Omdrejningspunktet har hvert år været et koncentreret kulturfremstød og -møde med kunstnere, kulturfolk og publikum i de pågældende lande, der typisk varede fire til otte uger. Et vigtigt led i Kulturministeriets strategi var dialog og udveksling,

og derfor indgik der i de konkrete kulturfremstød en returdel, der indebar, at kunstnere og kulturfolk fra de pågældende indsatslande også kom til Danmark. Det var hensigten, at de danske deltagere både i forberedelsen og afviklingen af de konkrete kulturprojekter skulle knytte tætte og blivende kontakter, der kunne medføre løbende udveksling med Danmark.

Organisering af det internationale kulturarbejde er således blevet ændret i flere omgange gennem de seneste 10 år. Gennem hele perioden har arbejdet været baseret på et samarbejde mellem centrale koordinerede organer, et antal faglige institutioner og repræsentationerne i udlandet.

5.2. De faglige institutioners indsats

Der er en række institutioner, som har haft til særlig opgave at koordinere, tilrettelægge og formidle internationalt samarbejde inden for et afgrænset kunstområde. Det drejer sig primært om:

- Dansk Litteraturcenter (DCL)
- Center for Dansk Billedkunst (CDB)
- Musikinformationscentret (MIC)
- Dansk Arkitekturcenter,
- Dansk Design Center
- Crafts.dk (Informationscenter for dansk kunsthåndværk)
- Det Danske Filminstitut
- Genreorganisationerne inden for musikområdet.

Udvalget har undersøgt, hvordan det faglige internationale arbejde har været tilrettelagt inden for Kunstrådets virkefelt, dvs. inden for billedkunst, litteratur, musik og teater. For billedkunst, musik og litteratur har der været informationscentre (CDB, LIC, MIC), som har haft til formål at stimulere udlandets interesse for dansk kunst inden for den pågældende kunstart for derigennem at medvirke til, at dansk kunst og kunstnere på et professionelt niveau:

- har den bedste mulige adgang til den internationale kunstscene
- får udviklet og opdateret kompetencer gennem kontakt til de internationale kunstmiljøer.

Disse institutioner er nu blevet en del af Kunststyrelsen.

På teaterområdet har det internationale arbejde været svagere funderet, fordi der ikke har været et informationscenter til at varetage de internationale opgaver.

Informationscentrene har benyttet sig af en række virkemidler, som i oversigtsform er sammenfattet i nedenstående skema. Disse virkemidler er i sagens natur blevet tilpasset forholdene inden for den enkelte kunstart, men det er karakteristisk, at institutionerne har brugt stort set de samme virkemidler, men i forskellige kombinationer og med forskellige vægtning:

Virkemidler	Beskrivelse	Formål
Besøgsprogrammer	Besøg af udenlandske arrangører, kuratorer, forlæggere, agenter, journalister mv. for deltagelse i workshops, seminarer, festivaler	Stimulere den internationale interesse for dansk kunst og skabe netværk ved at invitere udenlandske nøglepersonaler til Danmark
Netværksopbygning	Markedsføring af kunst og kunstnere gennem fagmedier, netværk, dataindsamling, kulturbegivenheder mv.	Stimulere den internationale interesse for og kendskabet til dansk kunst ved etablere og udvikle kontakter til nøglepersoner i udlandet
Internationale mødesteder	Præsentation af dansk kunst og kunstnere gennem deltagelse i internationale begivenheder (messer, biennaler, festivaler etc.)	Stimulere den internationale interesse for og kendskabet til dansk kunst og skabe netværk ved at deltage i vigtige internationale kunstbegivenheder
Informationsvirksomhed	Information i udlandet om dansk kunst og kunstnere gennem publikationer, Internettet, nyhedsbreve, CD/DVD, besvarelse af forespørgsler mv.	Stimulere den internationale interesse for og kendskabet til dansk kunst gennem systematisk informationsvirksomhed til udlandet om dansk kunst
Markedsføring ude og hjemme	Markedsføring af dansk kultur og danske internationale kulturinitiativer over for medier, netværk, m.v.	Sikre at danske kulturaktiviteter i udlandet når deres publikum og skaber opmærksomhed ude og hjemme
Transportstøtte, rejsetilskud m.v.	Kunstneres deltagelse på eget initiativ i udenlandske festivaler, oplæsningsarrangementer mv.	Sikre at kunstnere får adgang til den internationale scene
Udveksling	Optræden af udenlandske kunstnere og ensembler i Danmark ved udstillinger, gæstespil, koncerter m.v.	Øge interessen i Danmark for nye kunstneriske udtryk og stimulere den internationale interesse for og kendskabet til dansk kunst ved at få vigtige udenlandske kunstnere til Danmark.
Arbejds- og udviklingsophold, (residencies)	Atelierophold, besøgsrejser, studieophold for professionelle kunstnere.	Stimulere det danske kunstliv og den internationale interesse for dansk kunst ved kontakt og udveksling med relevante kunstnermiljøer i udlandet
Tilgængeliggørelse	Støtte til oversættelse, tilvejebringelse af nodemateriale.	Sikre at efterspurgt dansk kunst er tilgængeligt i udlandet
Kultureksport	Aktiviteter, som kan fremme salget af dansk kunst og danske kulturprodukter i	Øge potentialet for eksport af kulturprodukter til udlandet,

	udlandet. Aktiv og reaktiv rådgivning af kunstnere om muligheder i udlandet	som støtte til danske kunstnere.
Tværgående kulturfremstød	Udnyttelse af kollektive og tværgående fremstød til profilering af kunst	Medvirke til at dansk kunst får adgang til den internationale scene

Disse virkemidler er blevet anvendt som et sæt af arbejdsformer, der tilsammen har medvirket til at stimulere det danske kunstliv og den internationale interesse for dansk kunst.

Informationscentrenes deltagelse i de vigtigste internationale festivaler, messer m. v. har givet konkrete resultater i form af kontrakter eller invitationer til danske kunstnere, men deltagelsen har også været en vigtig del af den mere langsigtede netværksopbygning. Centrene har gennem årene opbygget faglige netværk med internationale nøglepersoner, som har bidraget til at øge opmærksomheden om dansk kunst, og som har været anvendt til at sende danske kunstnere ud i verden og til at etablere besøgsprogrammer herhjemme. Gennem målrettede besøgsprogrammer har man kunnet skærpe interessen for dansk kunst hos udenlandske forlæggere, oversættere, kuratorer, festivalarrangører, kulturjournalister m.fl.. Resultatet har været flere invitationer fra udlandet og større international omtale og opmærksomhed.

En nærmere redegørelse for informationscentrenes virksomhed findes i bilag 4.

5.3. Erfaringer fra andre lande

Udvalget har modtaget oplysninger om tilrettelæggelsen af det internationale kultursamarbejde i en række andre lande. Udvalget har særligt studeret, hvordan det internationale kulturarbejde er tilrettelagt i Holland og i Sverige.

Holland har, som et relativt lille land, opnået en høj grad af synlighed og tilstedeværelse i det internationale kulturarbejde gennem en konsekvent prioritering af indsatsen, en klar arbejdsdeling mellem de vigtigste aktører og et meget tæt samarbejde mellem medarbejderne på repræsentationerne ud i verden og på de faglige institutioner i hjemlandet. Der er redegjort nærmere for den hollandske model i bilag 5.

I Sverige er der i slutningen af 2003 afsluttet en udredning af det svenske internationale kulturarbejde, som grundigt og overskueligt redegør for erfaringerne og fremsætter en række forslag til forandringer. Et gennemgående træk er en større decentralisering og en reduktion af Svenske Instituttets fagområder. Et resume af den svenske udredning findes i bilag 6.

5.4. Det nordiske kultursamarbejde

Danmark opfattes ofte - især i fjernere dele af verden - som en del af Norden (The Nordic countries, The Scandinavian countries). Profilering ud fra en nordisk identitet er i det nære udland som oftest kun interessant på et overordnet plan. Det sker dog jævnligt at de nordiske repræsentationer - især i fjernere lande - arbejder

sammen om kulturaktiviteter, både om større manifestationer og som led i det løbende arbejde.

Nordisk Ministerråd støtter inden for rammerne af en handlingsplan aktiviteter, som præsenterer kultur fra de nordiske lande ude i verden. Nordisk Kulturfond støtter i en vis udstrækning projekter med tilsvarende formål.

Desuden har en række faglige, fællesnordiske institutioner (bl.a. NOMUS på musikområdet, NORDSCEN inden for scenekunst, NIFCA for billedkunst og NORDBOK på litteraturområdet) til opgave at støtte det nordiske samarbejde inden for de enkelte kunstområder.

Kunststyrelsen har taget initiativ til, at de danske medlemmer af det nordiske kultursamarbejdes forskellige bestyrelser og komiteer mødes jævnligt for at udveksle erfaringer og koordinere arbejdet.

5.5 Det multilaterale kultursamarbejde

Danmark har også som EU-land en særlig identitet i andre dele af verden. EU-landene præsenterer i en vis udstrækning fælles kulturprojekter, typisk iværksat af EU-landenes stedlige repræsentationer men i enkelte tilfælde koordineret mellem Kommissionen og hovedstæderne (f.eks. "2005 EU-Japan" kulturåret). EU giver tilskud til gennemførelsen af kulturprojekter uden for EU, som involverer flere EU-lande. På musikområdet er en organisation under opbygning til fælles markedsføring af musik fra EU-landene. Kulturspørgsmål i EU i øvrigt varetages af Kulturministeriet og Udenrigsministeriet.

UNESCO er forum for det internationale samarbejde om normer og standarder på kulturområdet, aktuelt f.eks. en konvention om kulturel mangfoldighed. Dette og anden multilateral indsats på kulturområdet varetages af Udenrigsministeriet, Kulturministeriet og Undervisningsministeriet.

Kulturinstitutioner og kunstneriske uddannelsesinstitutioner er ofte involveret i faglige, internationale netværk – såvel organiseret som ad hoc – der giver basis for omfattende samarbejde og kulturudveksling. Dansk deltagelse i et nyligt etableret, internationalt netværk af "art councils" (ACORNS), som giver mulighed for erfarings- og informationsudveksling, er under overvejelse.

5.6 Udvalgets vurderinger af de hidtidige erfaringer

Tilrettelæggelsen af det internationale kulturarbejde er blevet ændret mange gange på få år. De mange organisatoriske ændringer har medført, at der ikke er sket en konsekvent opfølgning på de store tværfaglige satsninger, og der har overordnet manglet kortlægning og systematisk opsamling af de mange erfaringer fra det internationale kulturarbejde. Dette arbejde har været præget af et stort (og skiftende) antal aktører, og der har manglet en overordnet strategi, som definerede de mange aktørers roller i forhold til hinanden, og som fastlagde klare mål og retningslinier for indsatsen.

På trods af ovennævnte forhold er der fra de enkelte centre og institutioner opbygget egne internationale netværk og iværksat mange gode aktiviteter, der (ikke mindst på det lange sigt) har fremmet den internationale udbredelse af og kendskabet til dansk kunst.

Udvalget vil særligt pege på informationscentrenes gode erfaringer med anvendelse af en bred vifte af virkemidler, der forstærker hinanden, og som tilsammen kan stimulere den internationale interesse for dansk kunst. Erfaringerne fra billedkunst og litteratur viser, at målrettede besøgsprogrammer er en effektiv metode til at skabe nye kontakter og fremkalde vigtige invitationer udefra. "Artist in residence"-ordningerne, hvor kunstnere kommer på kortere og længere ophold i udlandet, er tilsvarende et godt og relativt billigt redskab til på én gang at stimulere kunstlivet hjemme og etablere nye kontakter ude.

Det har været en meget vigtig opgave for informationscentrene at formidle information om dansk kunst og danske kunstnere til udlandet. Denne informationsvirksomhed udgør så at sige fundamentet for hele det internationale kulturarbejde. Det er af meget stor betydning, at udenlandske fagpersoner (kuratorer, udstillere, udgivere, skribenter, festivalarrangører, forlæggere etc.) som ønsker oplysninger om dansk kunst eller en dansk kunstner, hurtigt og nemt kan få adgang til de ønskede informationer. Det er tilsvarende vigtigt, at danske kulturmedarbejdere har adgang til et relevant informationsmateriale, både til eget brug og til videreformidling. Informationscentrene har opbygget et ganske omfattende informationsmateriale om dansk kunst på engelsk, hovedsageligt i elektronisk form.

6. Mission og vision for det internationale kulturarbejde

6.1 Mission og vision for Kunstrådets internationale arbejde

Med udgangspunkt i loven om Kunstrådet kan missionen for Kunstrådets internationale kulturarbejde formuleres således:

Kunstrådets internationale arbejde skal inden for rådets virkeområde fremme udviklingen af kunsten i Danmark og dansk kunst i udlandet. Rådet skal fremme kendskabet til dansk kunst ude i verden, støtte danske kunstneres muligheder for at præsentere sig selv og deres værker i udlandet og støtte præsentationen af vigtig udenlandsk kunst i Danmark.

Rådets virkeområde er billedkunst, litteratur, musik og scenekunst.

Som en vision for Kunstrådets internationale arbejde foreslår udvalget:

- *At styrke udviklingen og kvaliteten i dansk kunst gennem målrettede internationale udvekslingsprojekter med engagerede samarbejdsparter*
- *At skabe international interesse for dansk kunst for derigennem at give nye muligheder for danske kunstnere i udlandet og give dansk kunst indflydelse på den internationale kunstneriske dagsorden.*

6.2. Mission og vision for Kulturministeriets og Udenrigsministeriets internationale kulturarbejde

Samarbejdsaftalen mellem Kulturministeriet og Udenrigsministeriet rummer følgende formål for samarbejdet mellem de to ministerier:

At fremme kulturudvekslingen generelt med det formål at styrke den kvalitative udvikling af dansk kunst og kultur. Det danske kulturliv skal gennem mødet med kulturlivet i andre lande og deres publikum opsamle inspiration og erfaringer.

- *At forbedre kendskabet til dansk kunst og kultur*
- *At fremme kendskabet til Danmark og aktuel dansk politik*

Sammenlignes dette formål med Kunstrådet mission, sådan som vi har formuleret den ovenfor, ses, at Kunstrådets mission kan rummes inden for samarbejdsaftalen, men at samarbejdsaftalens mission rummer nogle formål, som rækker ud over Kunstrådets opgaver. Det drejer sig om:

- At samarbejdsaftalen også omfatter de kunstarter (film, arkitektur, kunsthåndværk og design), som ligger uden for Kunstrådets virkefelt
- At samarbejdsaftalen udover kunsten også vedrører kultur i bredere forstand
- At samarbejdsaftalen også omfatter danmarksprofileringen (At fremme kendskabet til Danmark og aktuel dansk politik).

Derfor bør der ikke være nogen modsætning mellem Kunstrådets internationale arbejde og det arbejde, som de to ministerier samarbejder om. Kunstrådets internationale virkefelt udgør naturligt en delmængde af det ansvarsområde, som defineres af samarbejdsaftalen. Kunstrådet vil kunne udfylde dette virkefelt inden for samarbejdsaftalens rammer uden at kompromittere den rolle som selvstændig kunstfaglig instans, som lovgivningen tildeler rådet.

6.3. En samlende vision

En samlende vision for de to ministeriers internationale kulturarbejde, som er i overensstemmelse med den bagvedliggende mission, og som samtidig er forenelig med vort forslag til vision for Kunstrådet, kunne være:

At der i de dele af verden, som det danske kulturarbejde fokuserer på, er optimal interesse for dansk kunst og kultur og Danmark som kulturnation.

7. Hovedprincipper for det internationale kulturarbejde

Med udgangspunkt i den mission og vision for kunstrådet, som vi har foreslået ovenfor, og erfaringerne fra de senere års internationale kulturarbejde, vil udvalget pege på 9 principper, som bør lægges til grund for Kunstrådets internationale arbejde. Disse 9 principper bygger på argumenter og erfaringer, som er uafhængige af, hvilken kunstart der er tale om. Disse principper kan derfor også have gyldighed for det internationale kulturarbejde uden for Kunstrådets virkefelt, f.eks. arbejdet vdr. film, arkitektur, kunsthåndværk og design. Vi vil derfor anbefale, at disse prin-

cipper generelt lægges til grund for det danske internationale kulturarbejde, også uden for Kunstrådets virkefelt.

7.1. De 9 principper

De 9 principper er:

Princip 1: Kvalitet

Kunstnerisk kvalitet skal være udgangspunktet for valget af den kunst og de kunstnere, som skal præsenteres internationalt. Når dansk kunst slår igennem i udlandet, sker det, fordi den har kvalitet, ikke fordi den er dansk. Ved at skærpe interessen for god kunst fra Danmark, skærpes også nysgerrigheden over for dansk kunst mere generelt.

Beslutningerne om, hvilke kunstnere og hvilke værker som skal indgå i de internationale aktiviteter, skal træffes af de kompetente faglige organer, inden for Kunstrådets virkefelt rådet eller dets underudvalg. Dette er i overensstemmelse med de fundamentale principper for dansk kunststøtte, som danner grundlaget for både Kunstfondens og Kunstrådets virksomhed.

Det er derfor vigtigt, at Kunstrådet påtager sig ansvaret for den internationale udveksling inden for rådets virkeområde i samarbejde med de relevante aktører hjemme og ude, og at det internationale arbejde sker under behørig hensyntagen til de respektive kunststarters faglige og organisatoriske særpræg.

Princip 2: Interesse udefra

Danske kulturprojekter i udlandet og støtte til udsendelse af kunstnere og produktioner bør forudsætte, at der er en relevant interesse og efterspørgsel i modtagerlandet. De, der udsendes, skal være kunstnerisk og efterspørgselsmæssigt kvalificerede, og de skal have internationalt potentiale. Det bør normalt være en betingelse, at der er en kompetent modtagerinstitution i udlandet som medspiller. Dette indebærer ikke, at det kun er de kunstnere, der i forvejen har et internationalt navn, der skal sendes ud. Også kunstnere, der er relativt ukendte både ude og hjemme, skal kunne sendes ud, hvis de på sigt skønnes at have et internationalt potentiale. Der skal ikke kun sættes på de sikre navne, tværtimod skal der være risikovillighed, og der skal tænkes langsigtet. Men også når det drejer sig om vækstlaget, er det vigtigt, at der er en relevant interesse på modtagerstedet.

Partnerskab skal tilstræbes. I ethvert projekt bør der være aktive udenlandske partnere, der bør bidrage med ressourcer, enten som ydelser eller penge. Dette er den bedste garanti for, at der er en seriøs efterspørgsel på modtagerstedet.

Princip 3: Fokusering:

Det er nødvendigt at koncentrere indsatsen om udvalgte geografiske fokusregioner. Vi har ikke råd til at være med overalt, og det er ikke alle geografiske områder, der er lige væsentlige i en kunst-sammenhæng. Dette vil kræve en tværgående prioritering af de midler, der er til rådighed for større projekter.

Samtidig er det vigtigt at fastholde de faglige tyngdepunkter, som vil være forskellige for de forskellige fagområder. Faglige tyngdepunkter er de geografiske områder, hvor det er mest relevant at præsentere en bestemt del af dansk kunst. I Frankrig er der f.eks. stort potentiale for dansk jazz, men til gengæld beskedent interesse for klassisk musik fra Danmark. Det er vigtigt, at de faglige institutioner i arbejdet med de faglige tyngdepunkter kan støtte sig til danske kulturmedarbejdere lokalt.

Til de faglige tyngdepunkter hører også de vigtige internationale mødesteder, f.eks. biennalerne i Venedig og Sao Paulo, bogmessen i Frankfurt, MIDEM i Cannes og ISCM (Verdensmusikdagene) med skiftende mødesteder. Hertil kommer det løbende faglige arbejde.

I afsnit 7.3 uddyber vi vore overvejelser om fokusering af arbejdet og kommer med forslag til, hvordan en fokusering kan ske.

Princip 4: Gensidighed

Gensidighed i kulturudvekslingen er vigtig for at få dansk kunst ud i verden de rigtige steder - og kan være med til at udvikle det danske kunstliv. Udgangspunktet skal være faglighed og kvalitet. Større samlede præsentationer af dansk kultur på tværs af kunstarterne bør kun ske, når der er stærke argumenter for det.

Kulturudveksling skal ikke forstås som en generel forpligtelse til en-til-en udveksling, men som et princip om et forpligtende samarbejde baseret på dialog og gensidig interesse

Princip 5: Netværksorganisering

I Danmark findes størstedelen af ressourcerne og kompetencerne til kultursamarbejde med udlandet i de mange kulturinstitutioner og kunststøtteorganer, og ikke som i visse andre lande i et centralt organ (som f.eks. Goethe-instituttet og Svenska Institutet). Dette kan være et problem, men udvalget opfatter det som en styrke. Styrken ligger i det meget store potentiale af netværk mellem mange kulturinstitutioner med høj faglig kompetence og egne internationale kontakter, og i den smidighed og improvisationsevne, som et sådant netværk har, hvis man sikrer den nødvendige koordinering og prioritering inden for rammerne af en fælles vision og strategi.

Udvalget anbefaler derfor, at man i stedet for at opbygge nye centraliserede institutioner og organer styrker kunstens og kulturlivets internationale faglige netværk, skaber mødesteder og platforme for dialog - og sikrer den nødvendige koordinering. Rammerne for dette netværk kan være den vision og de principper for arbejdet, som vi fremlægger i denne rapport.

Det er vigtigt at styrke kompetence og viden hos de centrale aktører, både ude og hjemme. Blandt virkemidlerne er målrettet kursusvirksomhed over for bl.a. medarbejderne på repræsentationerne. Der skal være mobilitet for medarbejderne på tværs af institutions- og ressortgrænser. Dette vil også være et middel til at styrke samarbejdet.

I afsnit 7.2 uddyber vi vore synspunkter på netværksorganisering som metode i det internationale kulturarbejde, og kommer med forslag til, hvordan netværksarbejdet kan styrkes.

Princip 6: Flexibilitet

Det fremgår af princip 2, at kulturudvekslingen skal bygge på en kvalificeret interesse fra udlandet. Dette kræver, at der er fleksibilitet i planlægningen og i støtte-systemet. Der skal være mulighed for løbende at kunne håndtere kvalificerede invitationer udefra, som nogle gange opstår med kort varsel. Det er vigtigt, at ansøgere fra ind- og udland kan få en hurtig og smidig behandling. Man bør forsat arbejde med handlingsplaner, men de skal kunne give rum til en fleksibel arbejdsform. Det er nødvendigt at balancere langtidsplanlægningen med fleksibilitet i udvekslingen og løbende afstemme denne i forhold til de kunstarter der ligger uden for kunstrådets ansvarsområde (film, arkitektur, kunsthåndværk og design), herunder sikre at der er midler til rådighed til hurtig opfølgning af lovende muligheder og initiativer.

Princip 7: Enkelthed

Kunstrådet bør sikre at ansøgere fra både ind- og udland har nem adgang til oplysninger om diverse støtteordninger og kan få en hurtig og smidig behandling. Det betyder at ansøgningsprocedurerne skal være synlige og enkle at gå til. Der bør være information derom på hovedsprogene. Det er i det hele taget vigtigt, at forenkle de administrative procedurer og klargøre beslutningsprocesserne.

Princip 8: Markedsføring:

Markedsføring af dansk kulturarbejde i udlandet skal opprioriteres. Dette gælder både markedsføringen ude og hjemme. Et dansk kulturprojekt i udlandet bør som hovedregel være baseret på relevant interesse på modtagerstedet, men dette er ikke i sig selv nok til at sikre, at man når den opmærksomhed og det publikum, som man med rimelighed kan stille krav om. Dette kræver en professionel markedsføringsindsats, baseret på et godt kendskab til vilkårene det pågældende sted. Kunstrådet bør stille den forventning til tilskudsmodtagerne, at de ved egen eller andres hjælp tager stilling til det markedsføringsmæssige behov og sikrer en maksimal synlighed i modtagerlandet.

Det er tilsvarende nødvendigt at sikre, at også den hjemlige offentlighed bliver fyldestgørende informeret om internationale satsninger. Der er adskillige eksempler på, at der har været brugt ganske mange penge på ganske vellykkede kulturprojekter i udlandet, men uden at den danske offentlighed har hørt noget om det. Hvis Kunstrådet skal sikre opbakning til dets internationale arbejde, er det nødvendigt at sikre en god information til offentligheden om resultaterne af dette arbejde.

Princip 9: Opfølgning

Det er vigtigt, at der følges op på de kulturprojekter, som gennemføres i udlandet. Etablerede kontakter skal vedligeholdes, nyvakt interesse skal imødekommes.

Det er nødvendigt med bedre og mere systematiske evalueringer af de enkelte kulturprojekter. For alle større kulturprojekter bør der udarbejdes en rapport, der re-

degør for resultater og målopfyldelse. Som grundlag for evaluering er det nødvendigt at der på forhånd fastlægges succeskriterier for aktiviteterne. Sådanne kriterier kan ikke fastlægges generelt, men må afspejle de enkelte aktiviteters indhold og formål. Bedre evaluering skal bl.a. være med til at sikre en god information til også den hjemlige offentlighed om resultaterne af det internationale arbejde.

Kravet om evaluering indebærer ikke, at der nødvendigvis skal bruges store beløb på evalueringsaktiviteter. Evalueringsarbejdet må tilrettelægges sådan, at omkostningerne står i rimelig forhold til aktivitetens omfang og karakter.

7.2 Netværksorganisering som metode i det internationale kulturarbejde

Netværksorganisering indebærer, at en række interessenter fra forskellige områder arbejder sammen i en løs struktur. Set fra kulturudvekslingens synspunkter kan forskellige interessenter i et og samme netværk typisk komme fra såvel kunstens som administrationens, finansieringens, kulturaktørernes og mediernes verden. Netværk etableres fra projekt til projekt med flydende overgange og uden fast struktur, ikke uden et vist anarkistisk element. Alt, også netværk, starter med at "man taler med hinanden". Netværk fungerer ikke fra et skrivebord, men ved at man "går ud" og møder andre med samme overordnede interesser. Det er nødvendigt, at de offentlige instanser indgår i netværket, der ellers risikerer at arbejde i det tomme rum.

Netværk hænger sammen med den generelle, sociale udvikling i det vestlige samfund, hvor en anti-autoritær omgangsform har vundet indpas, hvor fritidssamfundet gør sig mere og mere gældende, hvor den fri bevægelse over landegrænser er blevet en naturlighed og hvor den teknologiske udvikling har skabt en hidtil ukendt form for elektronisk kommunikation. Netværksarbejde gør sig således gældende i alle samfundets dele.

Netværksorganisering som metode indebærer bl.a. samvær på tværs af landegrænserne i større og mindre kredse: studie- og udvekslingsophold, møder, debatter, workshops, etc. Et godt eksempel er den danske filmverden, hvor mange aktører og aktiviteter (Filminstitutet, producenterne, Filmskolen, Filmbyen i Avedøre, internationale festivals etc.) indgår i et tæt netværk.

Netværksorganisering som metode indebærer, når det er vellykket, en række fordele, bl.a.:

1. at der opstår synergi-effekter, hvor problemer der er uoverkommelige i en gruppe kan overvindes ved indspil fra andre grupper. Altså at summen er større end sammenlægningen af enkeltelementerne.
2. stimulering af det personlige engagement og ansvarsfølelse
3. at der etableres vedvarende relationer både på de institutionelle og personelle planer, relationer, der rækker ud over det konkrete projekt og kan re-etableres i nye strukturer – i modsætning til traditionelle kulturfremstød, der har kortvarigere effekt og ofte efterlader et tomrum. '

4. at Danmark kommer i forbindelse med rodnettet i de stedlige administrationer og institutioner, uddannelsessystemer, skolevæsen, medier etc., hvilket indebærer at en given kulturudveksling vil kunne få langsigtede virkninger.
- 5 hurtige beslutningsprocesser, eftersom alle parter principielt er tilstede samtidig.
- 6 at kendskabet til den stedlige kultur, logistik, medieverden etc. er parat, i og med deltagerne fra begge parter (lande, regioner) arbejder sammen
- 7 at indholdet i projektet bliver mere bæredygtigt, i og med beslutningstagerne kommer "fra neden", er praktiserende aktører med hver deres eget professionelle netværk.
- 8 at udgifterne begrænses, i og med enhver deltager vil komme til at stille sit eget netværk "gratis" til rådighed for det konkrete projekt.

Etablering og videreudvikling af netværk er derfor en nødvendig del af indsatsen

7.3: Fokusering af det internationale kulturarbejde

Det danske kultursamarbejde med udlandet bør baseres på den bedst mulige udnyttelse af de ressourcer, der er til rådighed. Ressourcerne er dels de statslige bevillinger, der er til rådighed til finansiering af projekter og aktiviteter, dels de medarbejdere i statslige og statsstøttede institutioner ude og hjemme, der er til rådighed for det internationale kulturarbejde og som repræsenterer værdifulde kompetencer og erfaringer. *Ude* drejer det sig om kulturmedarbejderne på repræsentationerne og på kulturinstitutionerne. *Hjemme* er det medarbejderne i de institutioner, der står for det koordinerende arbejde og i de faglige institutioner.

Samlet set er der betydelige personale- og kompetenceressourcer til rådighed for Danmarks internationale kulturarbejde, men hvis udnyttelsen af disse ressourcer skal optimeres, er det nødvendigt med en klar rollefordeling og en tæt samarbejde mellem hovedaktørerne – både ude og hjemme. Det er ikke alle geografiske områder, der er lige væsentlige i en kunstsammenhæng.

Et kvalificeret, vedholdende og langsigtet arbejde for at stimulere interessen for og efterspørgslen mod dansk kunst og kultur forudsætter, at der ude er kompetente kulturmedarbejdere, der kan arbejde i et tæt netværk med kulturinstitutionerne hjemme. Det er derfor nødvendigt, at de koordinerende instanser hjemme koncentrerer indsatsen om udvalgte geografiske områder, som kan være dækket af kulturmedarbejdere ude.

7.3.1 Geografisk fokus

Det internationale kulturarbejde bør fokuseres mod de dele af verden,

- Hvor kunstens internationale bæredygtighed eksponeres,

- Hvor agendaen for den kunstneriske dagsorden sættes
- Hvor der er eller hvor der er potentiale for at skabe en kvalificeret interesse for dansk kunst og kultur.
- Hvor modtagerlandet har potentiale for kultureksport fra dansk side.
- Hvor det kunstnerisk er vigtigt at vi er til stede pga. fremtidige udviklingsmuligheder.

Disse kriterier peger især mod følgende geografiske hovedfokusområder: Norden, Europa, Rusland, Nordamerika, Japan, Kina

I disse områder er der på repræsentationer og kulturinstitutioner kulturmedarbejdere med kompetence til at sikre det løbende arbejde. Inden for dette hovedfokusområde kan der være behov for en nærmere prioritering af, hvor indsatsen fra kulturmedarbejderne ude bør koncentrerer. Det bør være muligt for udemedarbejderne at dække et geografisk område, der ikke nødvendigvis er begrænset til det land, de er placeret i. Der er f.eks. i Europa naturlige geografiske kulturområder, der går ud over landegrænserne, og som kan være relevante som udgangspunkt for kultursamarbejdet. Det gælder f.eks. det tysksprogede, det fransksprogede og det flamsksprogede område. Udvalget finder, at placeringen af danske kulturmedarbejdere på repræsentationer og kulturinstitutioner generelt afspejler det geografiske område, som det danske kultursamarbejde naturligt er fokuseret på, men der kan være brug for løbende at vurdere, om lokaliseringen af kulturmedarbejderne inden for fokusområderne, f.eks. i Europa, svarer til behovet. Som supplement til de faste kulturmedarbejdere kunne "rejsende kulturattachéer", der indsættes til løsning af særlige opgaver, overvejes.

7.3.2 Faglige tyngdepunkter

Vi har oven for peget på nødvendigheden af at fastholde et generelt geografisk fokus for det internationale kulturarbejde. Det er samtidig nødvendigt at arbejde med faglige tyngdepunkter, som vil være forskellige for de forskellige fagområder. Ved *faglige tyngdepunkter* forstås vi geografiske områder, hvor det er særligt relevant at præsentere en bestemt del af dansk kunst. Der er ikke nødvendigvis den samme interesse for dansk litteratur, der hvor der er stor interesse for dansk musik. O.s.v. Derfor er det vigtigt, at kulturudvekslingen inden for de enkelte kunstarter tager udgangspunkt i kunstartens egen geografi. Det er dog udvalgets forventning, at de faglige tyngdepunkter i alt væsentligt ligger inden for de geografiske fokusområder, som vi har beskrevet ovenfor. Derfor vil de faglige institutioner i arbejdet med de faglige tyngdepunkter normalt kunne støtte sig til kvalificerede kulturmedarbejdere ude.

Til de faglige tyngdepunkter hører også de vigtige *internationale mødesteder*, som samler de professionelle fra hele verden inden for et kunstområde . Her er det mindre væsentligt, hvor begivenheden finder sted. Det vigtige er, hvem der deltager. Sådanne internationale mødesteder er f.eks. biennalerne i Venedig og Sao Paulo, bogmessen i Frankfurt, MIDEM i Cannes og ISCM (Verdensmusikdagene). Hvis visionen skal indfries, er det nødvendigt, at Danmark er godt repræsenteret på de vigtige internationale mødesteder. Det er her internationale netværk skabes og ud-

bygges. Fravær vil kunne opfattes som et signal om at dansk kunst ikke har noget at byde på. *Hvilke mødesteder, der er de vigtige, må bero på en faglig prioritering.*

7.3.3 Udenrigspolitiske prioritetsområder: Danmarksprofilering

Vi har ovenfor foreslået en prioritering af fokusområder udfra kunstnerisk og kulturpolitisk relevans. Vi anbefaler Kunstrådet at lægge en sådan prioritering til grund for det internationale arbejde. Herudover vil der være behov for en prioritering ud fra udenrigspolitiske formål, mere nøjagtigt: I forbindelse med den internationale profilering af Danmark, som er et af formålene i Kulturministeriets og Udenrigsministeriet samarbejdsaftale.

I Danmarksprofileringen vil der være fokus på de dele af verden, hvor Danmark har en udenrigspolitisk interesse i at være til stede. Det kan være i forbindelse med særlige politiske begivenheder (f.eks. udvidelsen af EU), eller at Danmark spiller en særlig politisk rolle (f.eks. formandskab i EU eller medlemskab af FN's sikkerhedsråd) eller det kan være som led i et løbende behov for at skabe opmærksomhed om vort land.

Her er prioriteringen en opgave for de to samarbejdende ministerier, men udvalget forventer, at denne prioritering geografisk stort set vil svare til de geografiske fokusområder, som vi ovenfor har peget på udfra kulturrelevante kriterier. Man kan med andre ord forvente, at det kunstnerisk forankrede internationale arbejde (som er Kunstrådets opgaver) i det store og hele vil fokusere på de samme geografiske områder, som Danmarksprofileringen sigter imod. Der vil dog inden for det geografiske fokusområde kunne være forskelle i den konkrete prioritering af byer og lande, afhængigt af om synsvinklen er kulturudveksling eller Danmarksprofilering. Washington og Bruxelles, f.eks., er udenrigspolitiske fokuspunkter, men har i kunstnerisk sammenhæng mindre interesse.

7.3.4 Faglig fokusering

Ud over den geografiske fokusering af det internationale kulturarbejde er der i et vist omfang behov for en faglig eller kunstnerisk fokusering af arbejdet. Det er kun praktisk og økonomisk muligt at præsentere en del af den danske kunstscene internationalt. Som det fremgår af vore forslag til principper, skal der vælges udfra kunstnerisk kvalitet og interesse udefra. Heri ligger en skarp prioritering. Som nævnt er dette ikke ensbetydende med, at det kun er de etablerede og efterspurgte navne, der skal til udlandet. Tværtimod bør vækstlaget, de internationalt uprøvede talenter med et internationale potentiale udgøre en vigtig del af præsentationen af dansk kunst.

Da det bør være en central målsætning for Kunstrådets internationale arbejde at skabe øget opmærksomhed om dansk kunst og danske kunstnere, anbefaler vi, at man i en given periode prioriterer et mindre antal kunstnere og ensembler, med formodet stort internationalt potentiale, som man gør en særlig indsats for at skabe international opmærksomhed om. Dette skal ikke forhindre, at man samtidig også (måske med mindre beløb) mere bredt kan støtte andre danske kunstneres internationale aktiviteter.

8. anbefalinger og forslag

8.1 Generelle anbefalinger.

Udvalget anbefaler, at den vision, vi har foreslået i afsnit 6, sammen med de principper, vi har beskrevet i afsnit 7, lægges til grund for det danske internationale kultursamarbejde, både for den del af arbejdet som Kunstrådet har ansvaret for, og for det arbejde, som varetages andre steder.

8.2 Anbefalinger til Kunstrådet

Der er af historiske og faglige grunde mange organisatoriske spillere i arbejdet med profileringen af dansk kunst og kultur i udlandet. Kunstrådet har i kraft af dets formål og dets ressourcer en helt central placering i det internationale arbejde med de kunstarter, som hører under rådets virkeområde. Rådet bør løse denne opgave med behørig hensyntagen til og respekt for de enkelte institutioner og de respektive genrers faglige og organisatoriske særpræg og arbejde på at samle de mange spillere i en fælles langsigtet strategi for rådets virkeområde.

Kunstrådet bør medvirke til at gøre danske kunstnere mere åbne for internationale kontakter ved at støtte deres muligheder for at præsentere sig selv og deres værker i udlandet og således indgå i internationale netværk.

Kunstrådet bør udnytte mulighederne for at skabe større effekt og bedre ressourcemæssig udnyttelse i den samlede internationale kulturformidling ved bl.a. at samspille med de aktiviteter, der finansieres af den internationale bevilling under Kulturministeriet og Udenrigsministeriet.

Tilstedeværelse på de vigtige internationale mødesteder og faglige tyngdepunkter bør have høj prioritet i rådets arbejde. Det er her, faglige netværk skabes og udbygges. Fravær vil kunne opfattes som et signal om, at dansk kunst ikke har noget at byde på. *Hvilke mødesteder, der er de vigtige, må bero på en faglig prioritering fra de enkelte kunstdiscipliner.*

Kunstrådet bør for en stor del prioritere aktiviteter, der på længere sigt sikrer at de danske kunstnere kan klare sig selv i udlandet. Udvalget foreslår, at støtten til dansk kunst i udlandet tilpasses i retning af flere studieophold og arbejdsophold i udlandet, residences og workshops i udlandet, dækning af udgifter til institutioners og kunstneres kontaktskabende arbejde i udlandet i almindelighed samt assistance til kunstnere i forhold til det udenlandske marked. Besøgsprogrammer, hvor vigtige udenlandske kunstnere, kunstformidlere og kulturoperatører inviteres til at møde dansk kunst på hjemmebane, skal opprioriteres.

Kunstrådet bør for en given periode prioritere et mindre antal kunstnere og ensembler, med formodet stort internationalt potentiale, som man gør en særlig indsats for at skabe international opmærksomhed om. Dette skal ikke forhindre, at man samtidig også (måske med mindre beløb) mere bredt kan støtte andre danske kunstneres internationale aktiviteter.

8.3 Anbefalinger til Kunststyrelsen

Kunststyrelsen skal videreføre det koordinerende arbejde, som IKS tidligere havde ansvaret for, og som er beskrevet i samarbejdsaftalen mellem Kulturministeriet og Udenrigsministeriet. Denne opgave bør forankres hos en international enhed bestående af nogle medarbejdere, centralt placeret i styrelsen, som har kompetence, samarbejdsevner og gennemslagskraft til i et tæt samarbejde med styrelsens faglige medarbejdere og ledelse at varetage følgende koordinerende opgaver:

- Koordinering og servicering af fagcentrenes internationale arbejde (herunder fundraising, sponsorering, markedsførings- og pr-opgaver)
- Bundne internationale kulturopgaver (Statsbesøg m.m.), som prioriteres af Kulturministeriets og Udenrigsministeriets styregruppe.
- Koordination med de nationale kulturinstitutioner (Det kgl. Teater, Statens Museum for kunst, Det kgl. Bibliotek, Filminstituttet, Danmarks Radio), de kunstneriske uddannelsesinstitutioner (KUR), design- og arkitektur-organisationerne samt med Økonomi- og Erhvervsministeriet, Ministeriet for videnskab, teknologi og udvikling, Danmarks Eksportråd, erhvervsorganisationer, erhvervslivet (herunder kultureksport-erhverv), Turistrådet, HCA 2005, Det Danske Kulturinstitut, CKU, amter og kommuner etc. Koordinationen sker i form af møder, seminarer, netværk osv.
- Sekretariatsopgaver for Kulturministeriets og Udenrigsministeriets styregruppe, langtidslægningsplanlægning og strategiformulering, handlingsplaner for projekter og indsatsområder
- Oplysningsvirksomhed, bl. a. gennem drift og redaktion af netsted, om
 - støttemuligheder for danske kunstnere og kulturadministratorer
 - information om dansk kulturliv på fremmedsprog
 - information om danske kulturbegivenheder i udlandet
- Uddannelse, efteruddannelse og kurser i internationalt kulturmanagement for kulturmedarbejdere hjemme og ude
- Opbygning og vedligeholdelse af kontakter og netværk i den internationale kulturudvekslingsverden
- Samarbejde mellem de danske kulturinstitutioner og – huse i udlandet
- Løbende orientering om udviklingen i andre lande lovgivning og praksis på området

I forhold til henvendelser fra udlandet bør fremgå klart og tydeligt, hvem der i Kunststyrelsen er de internationale kontakt- og ressourcepersoner for de enkelte kunstområder.

Indenfor billedkunst, litteratur og musik har styrelsen overtaget kompetencer og erfaringer fra de tidligere informationscentre, som tilsammen rummer et stort potentiale. Kunststyrelsen bør videreudvikle de faglige kompetencer og erfaringer, som medarbejderne inden for de enkelte kunstarter har bibragt den nye organisation. Det er ligeledes vigtigt, at de enkelte medarbejdere til stadighed får mulighed for at opdatere og udvikle deres kendskab til det kunstområde, som netop er deres formidlingsmæssige speciale i forhold til udlandet.

Koordinationen med de nationale kulturinstitutioner skal bl.a. ske gennem samarbejdsforum, som foreslås udvidet med deltagere fra Kulturministeriets rektorer (KUR) og fra repræsentationerne i udlandet.

Kunststyrelsen bør som operatør for styregruppen sikre større koordinering mellem de mange forskellige samarbejdspartnere, og at der til stadighed sikres større kontakt og et tættere samarbejde mellem repræsentationerne ude og kulturinstitutionerne hjemme.

En vigtig del af arbejdet i centrene har haft til formål at skabe interesse for dansk kunst ude i verden. Dette er sket gennem informationsvirksomhed, opbygning af kontakter til internationale samarbejdspartnere, besøgsprogrammer m.v. Dette arbejde skal styrkes og egaliseres for de forskellige centres vedkommende.

Besøgsprogrammer, hvor vigtige udenlandske kunstnere og kunstformidlere inviteres til at møde dansk kunst på hjemmebane, er vigtige og skal opprioriteres. De gode erfaringer, der på dette område er gjort inden for billedkunst og litteratur, bør også kunne udnyttes inden for de andre kunstarter. Også de gode erfaringer med artist og residence-programmer, især fra billedkunsten, peger på, at sådanne programmer bør videreføres og udbygges.

Kunststyrelsen skal videreføre og udbygge den informationsvirksomhed om dansk kunst, som informationscentre har påbegyndt. Styrelsen bør opbygge og vedligeholde et netsted, der på engelsk giver kompetent og opdateret information om dansk kunst og danske kunstnere med professionelle ude i verden som målgruppe. Alle væsentlige fagområder inden for styrelsens virkefelt bør være dækket. Der bør være profiler til rådighed for alle væsentlige danske kunstnere og kunstinstitutioner. Dette bør suppleres med nyhedsbreve og lign. Publikationer som Danish Literary Magazine (som p.t. er indstillet) er særdeles nyttige, men bør udgives som elektroniske publikationer. Papirpublikationer er dyre at fremstille og distribuere, og kan udmærket erstattes af netpublikationer, der til gengæld skal være digitale publikationer i god printkvalitet, som bl.a. kan benyttes i udedarbejdernes formidlingsarbejde.

På teaterområdet har der ikke været et center og der mangler en overordnet vision for det internationale arbejde med teateret. Hidtil har KIT, ASITEJ og ITI forsøgt at udfylde opgaven. Kunststyrelsen er så småt ved at opbygge kompetence på området. Der er et stort behov for bedre information om dansk scenekunst over for udlandet.

De faglige centre, som nu er integreret i Kunststyrelsen, var i nogle sammenhænge "producerende" i den forstand, at de stod for tilrettelæggelsen forskellige internationale projekter. MIC tilrettelagde således den danske deltagelse i MIDEM, CDB tilrettelagde den danske deltagelse ved biennalerne i Venedig og Sao Paulo. Udvalget af kunstnere til deltagelse i sådanne begivenheder er ikke sket efter ansøgning, men der er sket en udpegning på et fagligt grundlag. Tilsvarende har litteraturcenteret og billedkunstcenteret "produceret" besøgsprogrammer for udenlandske forlæggere, oversættere, kuratorer og kunstnere, hvor man har udvalgt personer, som det kunne være fordelagtigt at invitere til Danmark. Disse opgaver er nu overgået til Kunststyrelsen. Det er vigtigt at styrelsen fortsat har mulighed for på et kunstfagligt grundlag at agere proaktivt ved løsning af disse operatøropgaver indenfor generelle rammer, der er fastlagt af Kunstrådet.

Kunststyrelsen bør undersøge, hvorvidt og i givet fald hvordan de danske lektorer i udlandet kan spille en aktiv rolle i forhold til profileringen af de fire kunstarter rundt omkring i verden.

Udvalget opfordrer Kunststyrelsen til løbende at overvåge andre landes strategier på det internationale område, vurdere disses erfaringer og afrapportere herom (evt. ved "Det Internationale Kulturmøde" en gang om året som foreslået nedenfor).

8.4 Anbefalinger til Kulturministeriet og Udenrigsministeriet

Større samlede præsentationer af dansk kultur på tværs af kunstarterne bør kunne ske, når der er stærke argumenter for det. Det gælder især

- Når man kan udnytte en særlig opmærksomhed over for Danmark og dansk kultur, f.eks. i forbindelse med større begivenheder i udlandet
- Når der kommer attraktive invitationer til bredere kulturpræsentationer
- Når der er et særligt behov for Danmarks-profilering

De to ministeriers styregruppe bør påtage sig at arrangere kurser i kulturmanagement for alle de offentlige partnere i det internationale kulturarbejde. Internationalt kulturarbejde kræver nemlig – foruden behørig kulturfaglig indsigt - kendskab til så forskellige arbejdsmæssige discipliner som formidling, fundraising, sponsorering, praktik og logistik, public relation og markedsføring, jura i form af visa/toldforhold etc.

For at sikre et fælles udgangspunkt for dette samarbejde og et mødested for dialog, foreslår udvalget at alle partnere i det internationale kulturarbejde hvert år indbydes til et 3-dages møde under titlen "Det internationale kulturmøde", hvor også centrale talere fra udlandet vil kunne indbydes som foredragsholdere og paneldeltagere. Her gennemgås aktuelle tendenser på de udenlandske kunstscener, og visioner og praktikken for det danske kulturarbejde i udlandet diskuteres.

Der er uden for Kunstrådets virkefelt nogle kulturområder, som er meget vigtige i det internationale kultursamarbejde. Det drejer sig om design, arkitektur, kunsthåndværk og film samt kulturarven. Det bør sikres, at der på disse kulturområder fortsat er institutioner, der kan varetage det faglige netværks- og informationsarbejde over for udlandet, og som har ressourcer til at bidrage til det internationale

kulturarbejde og indgå i den løbende koordinering på linje med de områder, der hører under Kunstrådet.

Kulturministeriet og Udenrigsministeriet bør sikre de faglige medarbejdere mulighed for i perioder at komme ud på repræsentationerne i udlandet for at udbygge deres kendskab til udlandsarbejdet og udbygge deres faglige kontakter og netværk.

Ministerierne bør til stadighed afveje, om de eksisterende ressourcer ude reflekterer de geografiske indsatsområder, hvor dansk kultur er tilstede eller ønsker at arbejde på en større tilstedeværelse. Udvalget opfordrer Kulturministeriet til en præcisering af Kulturinstituttets områder og opgaver ud fra følgende principper:

- En større indsats på færre områder, hvilket indebærer at Kulturinstituttet vil kunne bruge en større del af sin bevilling til aktiviteter og ikke administration,
- At Kulturinstituttet og Udenrigsministeriet/Kulturministeriet ikke overlapper, men supplerer hinanden, både opgavemæssigt og geografisk.

På baggrund af behovet for klar arbejdsfordeling mellem de mange partnere på det internationale kulturområde, opfordrer udvalget Udenrigsministeriet og Kulturministeriet til at sikre, at der er udfærdigede klare arbejdsbeskrivelser og arbejdsfordelinger for kulturmedarbejdere i udlandet, jvf. den hollandske model. Sådanne arbejdsbeskrivelser vil være afgørende for at samarbejdet med de hjemlige institutioner optimeres.

Profileringen af dansk kultur er en af de bedste veje til profileringen af Danmark som nation. I den udstrækning ministerierne ønsker at profilere vort land gennem kulturen, anbefaler udvalget at man tager udgangspunkt i de principper for det internationale kulturarbejde, som vi her har præsenteret. Det er vigtigt, at der er et koordinerende organ for den generelle Danmarks profilering (PRODAN). Der bør kunne bygges videre på de to ministeriers samarbejde med projekter som www.billedetafdanmark.dk og branding-samarbejdet med bl.a. Turistrådet.

Inden for det foreslåede hovedfokusområde er der behov for en nærmere prioritering af, hvor indsatsen fra kulturmedarbejderne ude bør koncentrerer. Det bør derfor være muligt for udemedarbejderne at dække et geografisk område, der ikke nødvendigvis er begrænset til det land, de er placeret i. Der er f.eks. i Europa naturlige geografiske kulturområder, der går ud over landegrænserne, og som kan være relevante som udgangspunkt for kultursamarbejdet. Det gælder f.eks. de tysksprogede, de fransksprogede og det flamsksprogede regioner. Udvalget finder, at placeringen af danske kulturmedarbejdere på repræsentationer og kulturinstitutter generelt afspejler det geografiske område, som det danske kultursamarbejde naturligt er fokuseret på, men der kan være brug for løbende at vurdere, om lokaliseringen af kulturmedarbejderne inden for fokusområderne, svarer til behovet.

Prioriteringen af indsatsen vedr. Danmarks-profileringen er en opgave for de to samarbejdende ministerier, men udvalget forventer, at denne prioritering geografisk stort set vil svare til de geografiske fokusområder, som vi ovenfor har peget på

udfra kulturrelevante kriterier. Man kan med andre ord forvente, at det kulturelt forankrede internationale arbejde (som er en vigtig opgave for Kunstrådet) i det store og hele vil fokusere på de samme geografiske områder som arbejdet med Danmarksprofileringen. Der vil dog inden for det geografiske fokusområde kunne være forskelle i den konkrete prioritering af byer og lande, afhængigt af om synsvinklen er kulturudveksling eller Danmarksprofilering. Washington og Bruxelles, f.eks., er udenrigspolitiske fokuspunkter, men har i kulturel sammenhæng mindre interesse.

9. Slutbemærkning:

Når dansk kunst præsenteres i udlandet, står den overfor konkurrenceparametre som høj kunstnerisk kvalitet, kreativitet, originalitet, den gode historie, kunstnerisk og markedsføringsmæssig professionalisme, personlige kontaktnet - og hvor mange penge projektet har med hjemmefra. På verdens væsentligste kunstscener er konkurrencen hård og hele verden vil gerne være med. Udvalget har fundet det interessant at observere, hvordan kunstens stadige bevægelighed og konkurrencesituationen resulterer i en løbende opdatering af andre landes internationale kulturstrategier. Både visioner, virkemidler og organisationsstrukturer ændrer karakter undervejs – ganske som vi har set i Danmark de sidste par år. Derfor foreslår udvalget, at Kunstrådets internationale strategi og handlingsplan til stadighed overvejes og justeres – og at vore ovenstående anbefalinger kun betragtes som et sæt arbejdsregler, der er til stadig evaluering. Der vil skulle arbejdes med flere af vore generelle anbefalinger i form af konkrete praktiske løsningsforslag, hvortil både udvalgs- og rådsmedlemmer, Styregruppen, Kunststyrelsens medarbejdere og kulturmedarbejdere i udenrigstjenesten bør inddrages i en fortsat proces.

Udvalget anbefaler, at der årligt udarbejdes en beretning for det internationale kulturarbejde, der bl.a. belyser hvorledes rapportens hovedprincipper og anbefalinger er blevet konkretiseret. Denne beretning bør udarbejdes af Kunststyrelsen og sendes til Kunstrådet og til Kulturministeriet og Udenrigsministeriet.